

Lena Jakubčáková. Slovo v obraze - Obraz slovom (k výstave, knihe a fotografickej ilustrácii)

V knižných publikáciách existujú viaceré spôsoby a prístupy v spájaní fotografického obrazu s literárnym textom. V niektorých knihách fotografie vystihujú text- / -časti textu dokonale, najmä s dôrazom na ich významové a estetické prepojenie (reprezentatívnou ukážkou môže byť *Nezbadaný svet* M. Martinčka a L. Novomeského, 1964). Niekedy ho vystihujú len v náznakoch, keď korešpondujú napr. „len“ s hlavným posolstvom knihy, resp. s myšlienkou konkrétneho literárneho cyklu v knihe (napr. snové fotografické koláže Ľ. Lauffovej v Antológii slovenskej poézie o sne *Pod jablonkou pávy pásla*, 1984). Výsledný dojem z tejto kombinácie však nie je dopredu zaručený a zlyháva, ak sa uplatnili prvoplánové, ľahko odhaliteľné spojitosti medzi fotografiou a literárnym textom. Na druhej strane mnohé knihy nás presvedčujú, že práve voľnejšie vzťahy medzi obrazom a textom sa môžu stať zdrojom nových, zaujímavých asociácií. V konečnom dôsledku nie je najdôležitejšie, ako presne fotografia text významovo vystihuje (často to zvädza k opisnosti), ale ako ho umelecky stvárňuje, polemizuje s ním a takýmto spôsobom posúva do iných, interpretačne nových rovín (umelecká kvalita fotografických ilustrácií je zároveň jedným z najvyšších kritérií).

Z prirodzenej povahy fotografie vyplýva, že sa najviac uplatňuje na ilustráciu básnických zbierok, zriedkavejšie prózy. V tomto ohľade je výnimkou útlá kniha esejí o básnickom preklade *Jedna báseň, dva jazyky. Eseje* (2008), ktorá vzišla zo žičlivosti a umeleckej orientácie Inštitútu prekladateľstva a tlmočníctva FF PU v Prešove a vďaka podpore riaditeľky IPT prof. A. Valcerovej. S nápadom prišiel slovenský básnik, prekladateľ a literárny vedec Ján Gavura, ktorý knihu editorsky pripravil a počas jej komponovania ma zároveň oslovil s ponukou túto publikáciu fotografiami ilustrovať. Štrnásť esejí od známych slovenských ako aj zahraničných básnikov a prekladateľov ilustruje pätnásť tematicky rôznorodých čiernobielych fotografií (s prevahou prírodných motívov). Jednou z úloh týchto ilustrácií bolo obrazovo ohraničiť a dekorovať jednotlivé eseje. Ilustrácie nie sú vo väčšine prípadov „ušité na mieru“, ale voľným fotografickým sprievodom textov, ktorý knihu okrášľuje a významovo nenápadne dopĺňa. Primárna estetická funkcia vo vzťahu ilustrácií k textom však neostala bez náznakov významového súznenia, čo znamená, že šlo o premyslený fotografický výber, a nie o náhodné obrazovo-textové spojenia. Ilustrácie majú v knihe aj symbolickú funkciu: napr. fotografia kľukatej cestičky schodov na začiatku knihy ako symbol začínajúcej púte človeka či fotografia kostolnej vežičky na pozadí veľkých oblakov na konci knihy ako symbol konca životnej púte a symbol nádeje. To je však možné posúdiť až v kontexte celej knihy alebo v kontexte jednotlivých esejí. Verím, že moje fotografie v knihe *Jedna báseň, dva jazyky* dokázali tieto zaujímavé literárne a filozofické úvahy o básnickom preklade ozdobiť a jemne prepojiť, a tým aj odľahčiť odborné zameranie knihy či aspoň spríjemniť čítanie.

Za možnosť prezentácie týchto fotografických ilustrácií (v spojení s ukážkami z jednotlivých esejí) formou samostatnej výstavy pod názvom *Slovo v obraze - Obraz slovom* v priestore Univerzitnej knižnice Prešovskej univerzity v Prešove veľmi pekne ďakujem jej riaditeľovi, Ing. Petrovi Halčkovi a editorovi knihy *Jedna báseň, dva jazyky. Eseje*, Mgr. Jánovi Gavurovi, PhD., ktorý fotografie k textom do knihy vyberal.

Lena Jakubčáková